

Sissejuhatus makromajandusse

Kristo Aab

LHV majandusanalüütik

LHV

Teadus makromajandusest uurib majanduse kui terviku käitumist kindlaks määratud piirkonnas

Riigi peamised makromajanduspoliitilised eesmärgid:

pidev majanduskasv (SKP elaniku kohta);

hindade stabiilsus (madal inflatsioon);

kõrge tööhõive (madal tööpuudus);

stabiilne maksebilanss.

Sisemajanduse kogutoodang ehk SKP (SKT, GDP)

Sisemajanduse kogutoodang on teatava ajavahemiku (kvartali või aasta) jooksul mingis piirkonnas kõigi loodud toodete ja teenuste koguväärtus.

Mis mõjutab SKP kasvu?

- lühiajaliselt tarbijate ja ettevõtjate kindlustunne, eelarvepoliitika, rahastamistingimused jms.
- pikaajaliselt rahvaarv, kapital, tehnoloogia, ideed.

SKP arvutamine

Kulu- ehk tarbimismeetodil:

$SKP = C$ (eratarbimine) + I (investeeringud) + G (valitsuse kulutused) + $(X-M)$
(netoeksport ehk eksport miinus import)

Tulu- ehk sissetulekumeetodil:

$SKP =$ hüvitised töötajatele (palk, sotsiaalmaksud) + amortisatsioon (põhivara kulum) + kaudsed maksud (toote hinna sees olevad maksud) + tegevuse ülejääk ja segatulu (peamiselt ettevõtete kasum)

Lisandväärtuse- ehk tootmismeetodil:

$SKP =$ lisandväärtus tegevusalades + netotootemaksud (nt käibemaks, aktsiis)

Reaalne vs nominaalne kasv

Nominaalne ehk jooksevhindades SKP näitab toodetud kaupade ja teenuste maksumust antud aastal kehtinud hindades

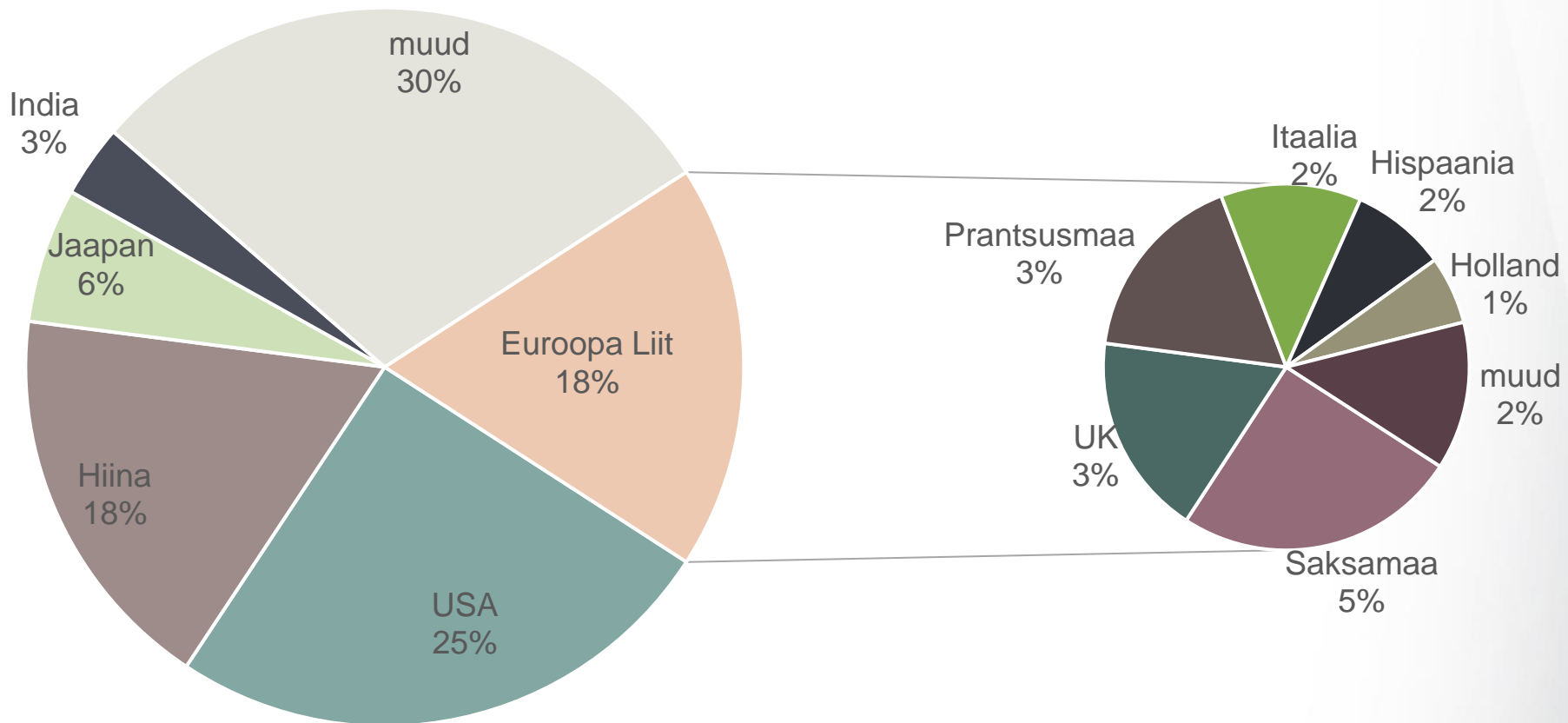
- kasutatakse peamiselt suhtarvude leidmisel, nt riigivõlg/SKP, jooksevkonto/SKP jne

Reaalne ehk püsihindades SKP näitab toodetud kaupade ja teenuste maksumust muutumatutes baasperioodi hindades.

- kasutatakse majanduskasvu iseloomustamiseks

☞ nominaalne SKP kasv = reaalne SKP kasv + inflatsioon

SKP jaotus maailmas, 2021

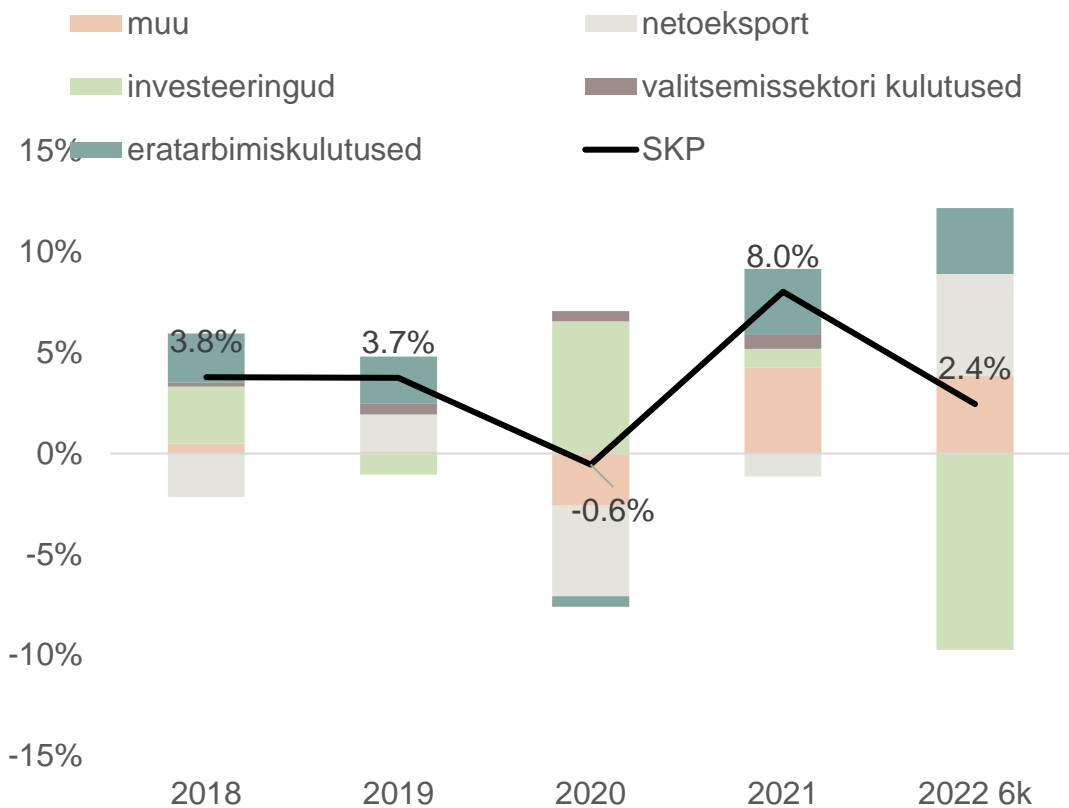

SKP komponendid, % SKP-st

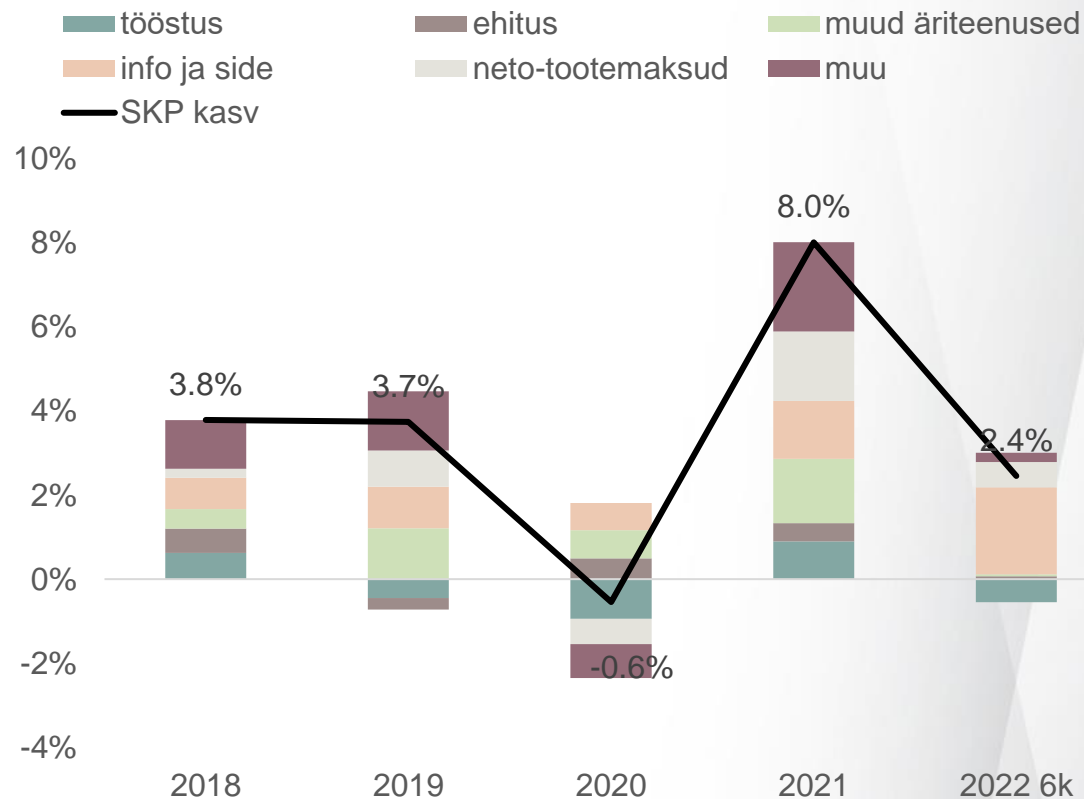
	eratarbimine	investeeringud	valitsuse tarbimine	netoeksport	eksport	import
Eesti	49	24	20	4	78	74
Euroopa	54	20	20	3	45	41
USA	68	21	14	-3	12	15

Panused SKP kasvu, pp

SKP tarbimismeetodil

Majanduskasv Eestis

Tarbijahinnaindeks

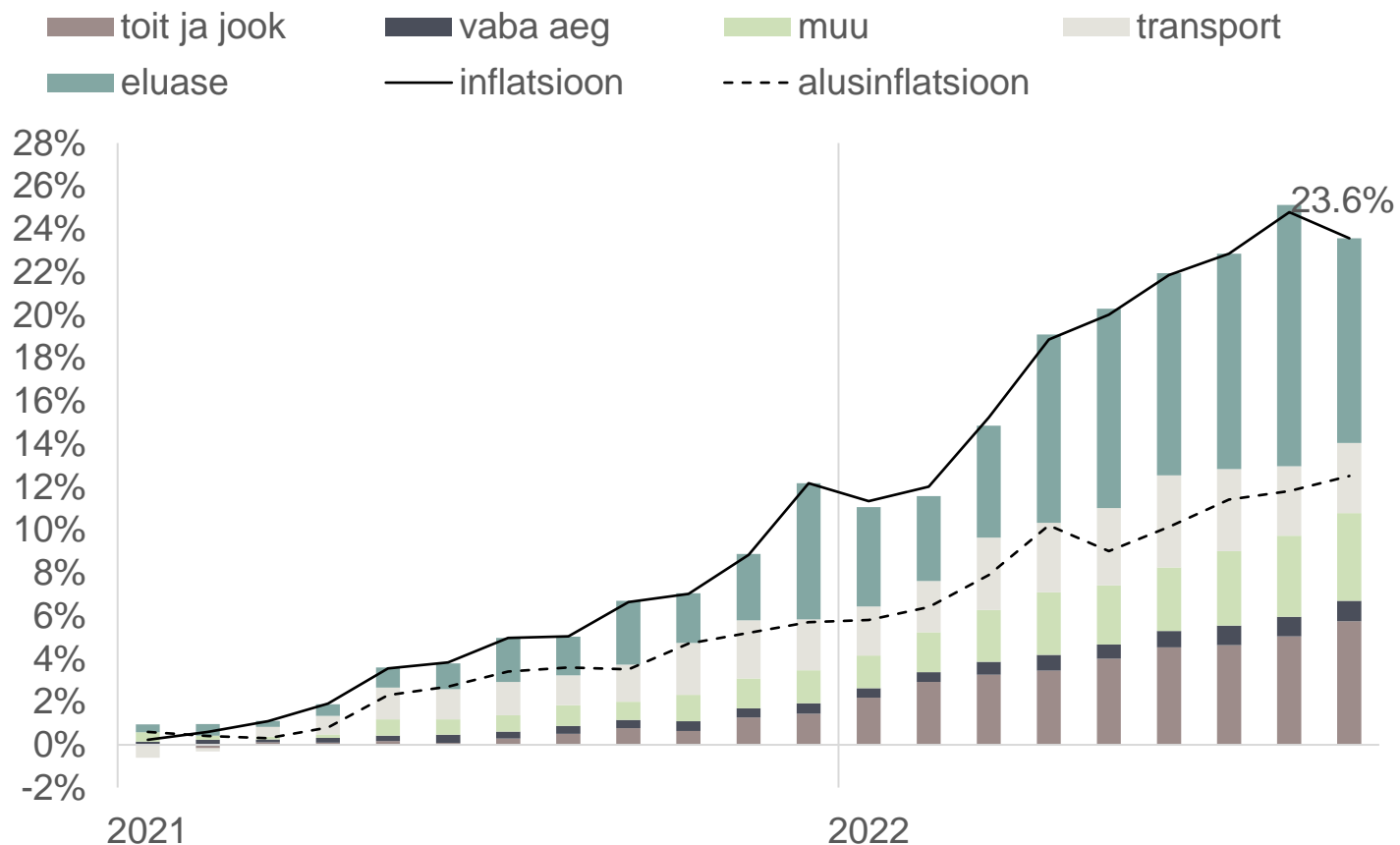
Tarbijahinnaindeks (THI) on indeks, mis iseloomustab tarbekaupade ja tasuliste teenuste hindade muutust.

- mõõdab keskmise tarbija ostukorvi (arvutatud eelmise kalendriaasta tarbimise struktuuri põhjal)
- avaldatakse iga kuu

Inflatsioon – üldine hinnataseme tõus (ehk raha ostujõu vähenemine)

Deflatsioon – üldine hinnataseme alanemine (ehk raha ostujõu suurenemine)

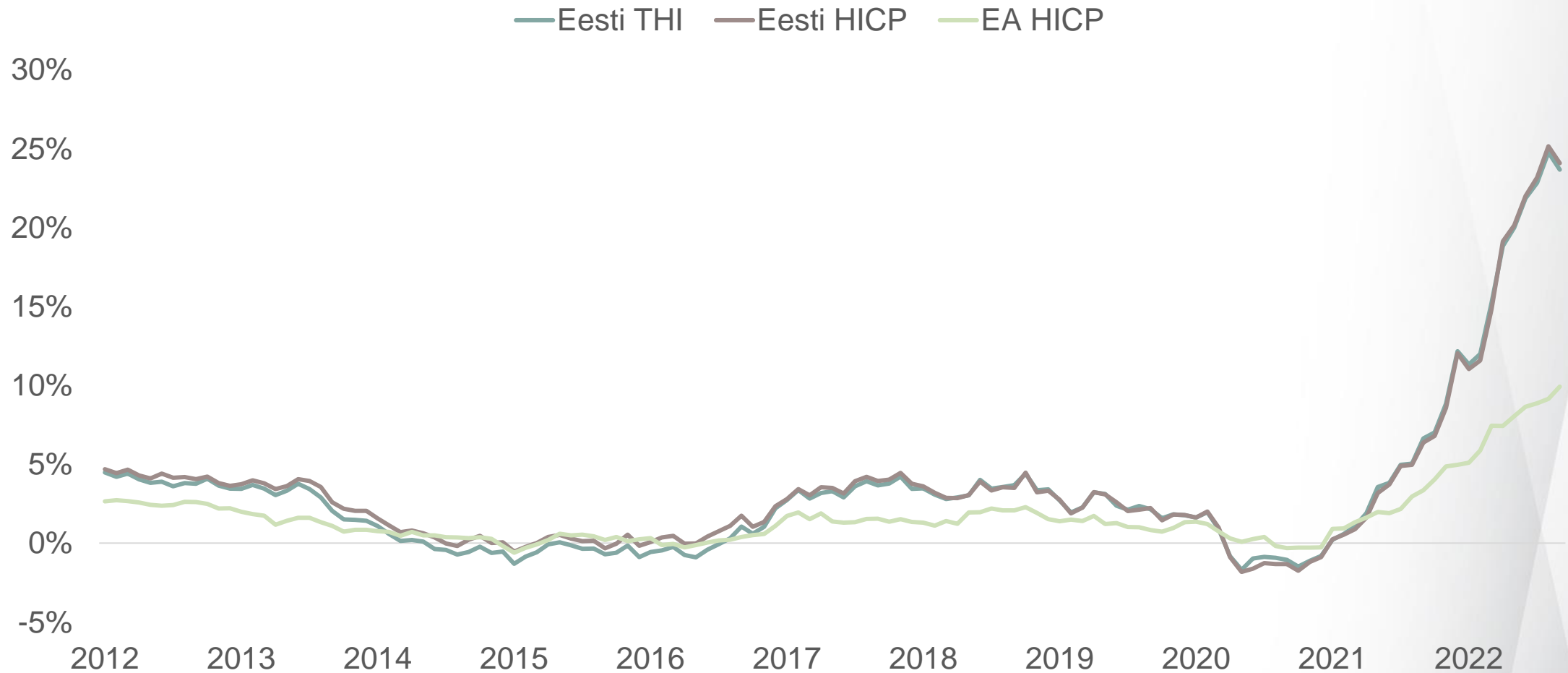
Tarbijahinnaindeksi muutus 2021. aastal

THI-d mõjutavad enim kulutused toidule (24% ostukorvist), eluasemele (15% ostukorvist) ja transpordile (13% ostukorvist).

THI ei arvesta varahindade liikumisega (sh kinnisvara)

THI vs HICP (ÜTHI)

Tööpuudus

Tööpuudust mõõdetakse töötute osakaaluna tööjõus.

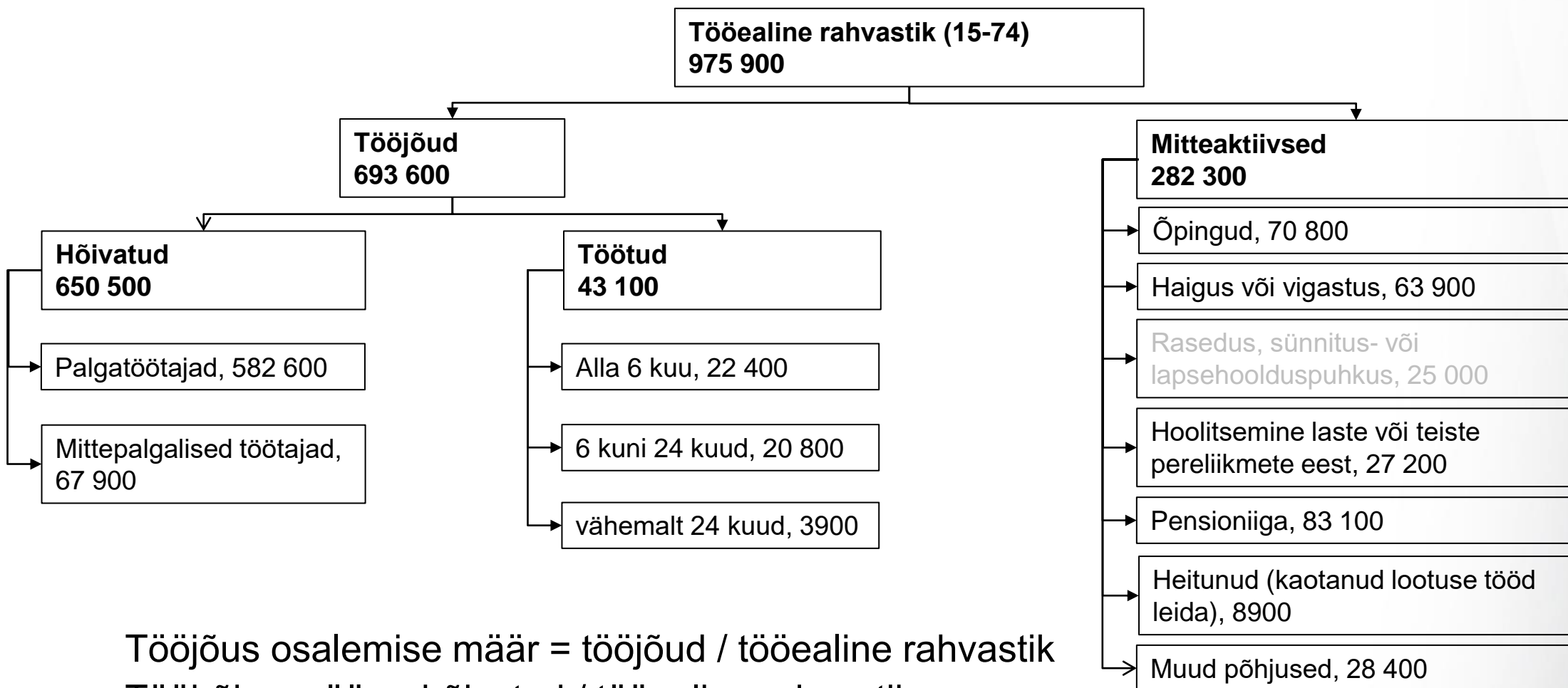
Tööjõud = töötud + hõivatud

Isik kvalifitseeritakse töötuks, kui ta:

- kuulub vanuse poolest tööjõu hulka.
- ei töötanud kogu arvestusperioodi (nt eelmise kuu) jooksul.
- otsib aktiivselt tööd. Muu hulgas tähendab see et ta ei ole õpilane, üliõpilane, ajateenija, kinnipeetav, haige ega pensionär.

Eurostat käsitleb tööealise rahvastikuna enamasti vanuserühma 15–64, statistikaameti tööjõu-uuringu arvestab tööealisteks 15-74-aastased.

Tööealise rahvastiku jagunemine, 2021

Tööjõus osalemise määr = $\frac{\text{tööjõud}}{\text{tööealine rahvastik}}$

Tööhõive määr = $\frac{\text{hõivatud}}{\text{tööealine rahvastik}}$

Töötuse määr = $\frac{\text{töötud}}{\text{tööjõud}}$

Tööpuuduse liigid

Siirdetööpuudus on seotud töökohavahetustega (parema töö otsimisega).

Struktuurne tööpuudus on põhjustatud töötute oskuste, kvalifikatsiooni, asukoha jms ning ettevõtete vajaduste mittevastavusest.

Tsükliline tööpuudus esineb majanduse langusfaasis, kui ainult osaliselt koormatud tootmisvõimsuse tõttu on tööjõu nõudlus normaalsest väiksem. Majandusliku olukorra paranedes selline tööpuudus väheneb.

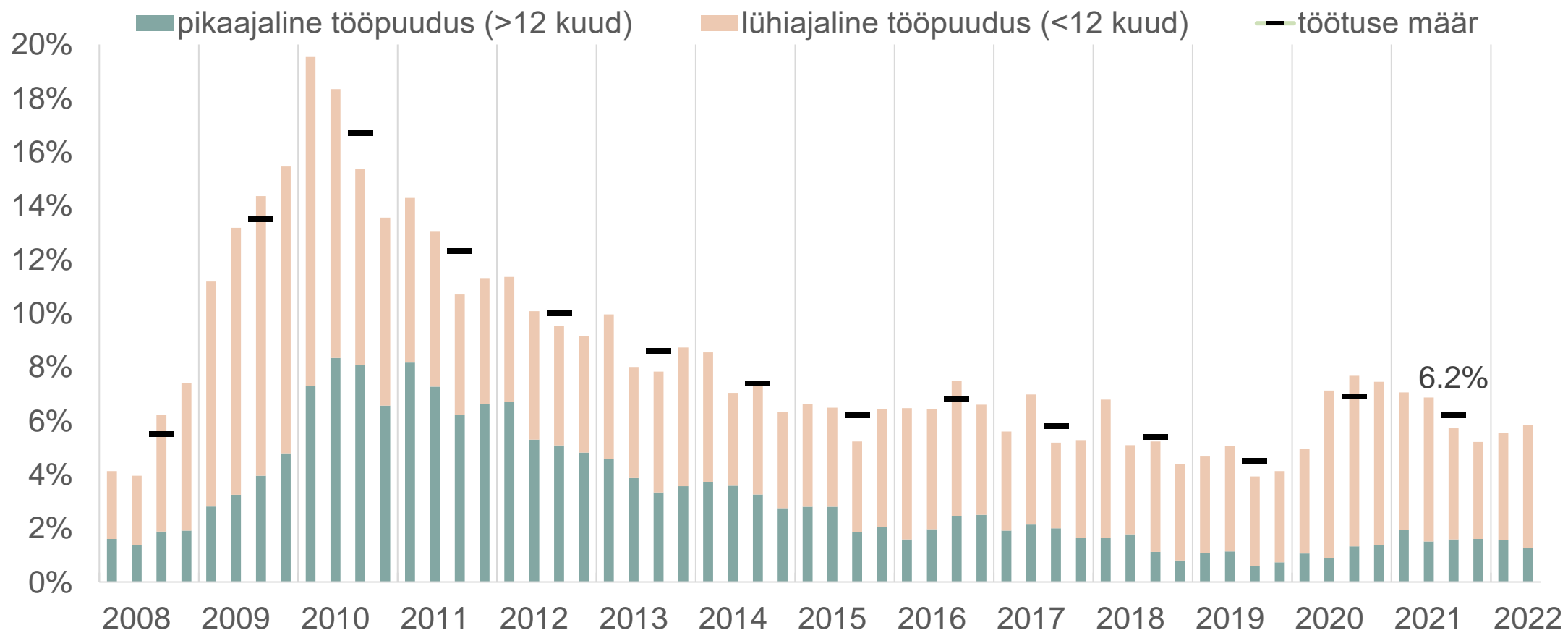
Vabatahtlik tööpuudus on seotud asjaoluga, et inimesed ei soovi kättesaadavatel tingimustel töötada.

Varjatud tööpuudus on seotud inimestega, kes ei otsi aktiivselt tööd, kuigi tahaksid põhimõtteliselt töötada.

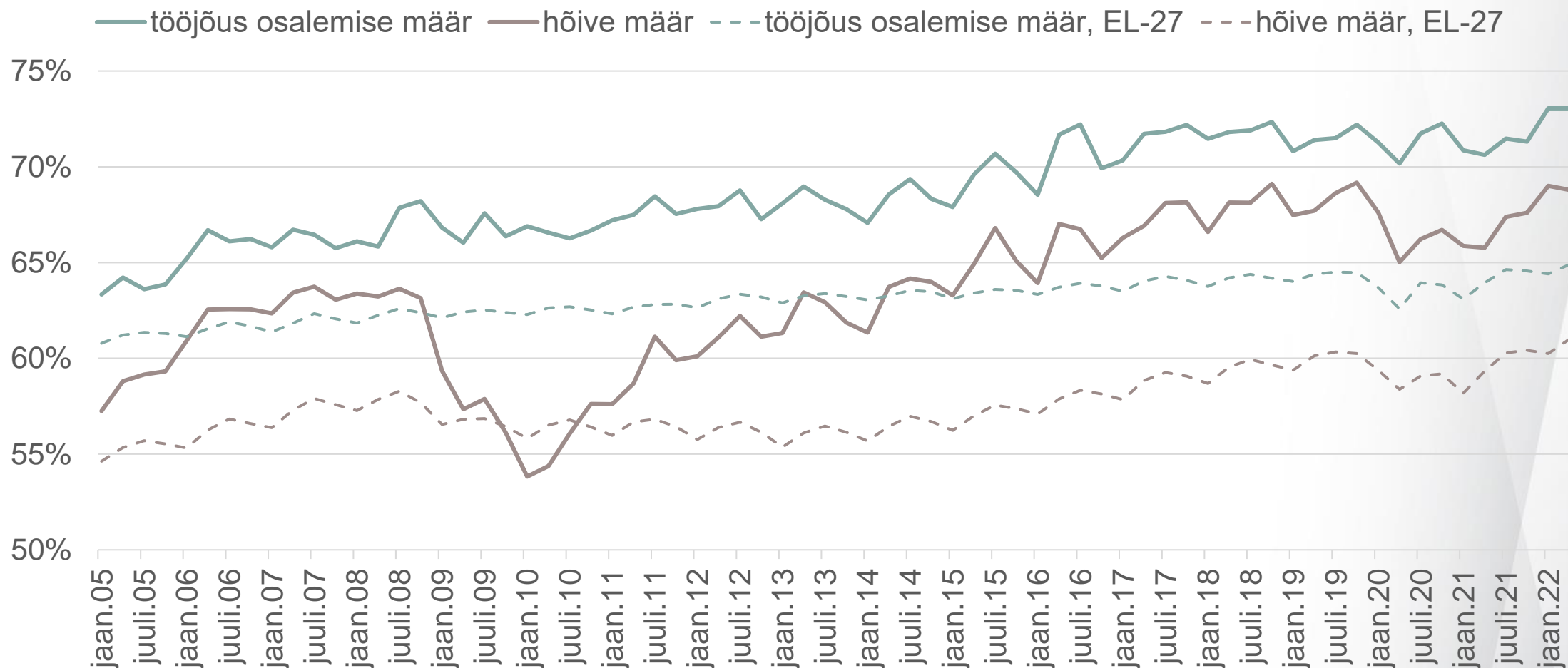
Registreeritud tööpuudus vs tegelik tööpuudus.

Loomulik tööpuudus ehk NAWRU

Struktuurne tööpuudus kasvas kriisis veidi

Inimeste aktiivsus tööturul on rekordilisel tasemel

Majanduspoliitika – kus asub rahapoliitika?

Eelarvepoliitika ehk rahanduspoliitika

- eelarvepositsioon
- maksupoliitika
- valitsuse investeeringud

Rahapoliitika

- intressimäärad
- raha hulk majanduses
- vahetuskurss
- kapitali liikumine

Kaubanduspoliitika

Tööturupoliitika

Mis on rahapoliitika?

Rahapoliitika hõlmab kõiki otsuseid, mis on tehtud riigi juhtimises (tavaliselt keskpanga poolt), et mõjutada rahapakkumist ja raha hinda konkreetses majanduses.

Rahapoliitika eesmärk euroalal

Säilitada hinnastabiilsus keskpikal perioodil.

Strateegia selle saavutamiseks:

Euroopa Keskpank püüab hoida tarbijahindade inflatsiooni euroalal keskpikal perioodil 2% tasemel.

Ohustamata hinnastabiilsust, toetab eurosüsteem Euroopa Liidu üldist majanduspoliitikat, et aidata saavutada ühiseid eesmärke (EL leping art 3).

Miks hinnad peavad tõusma?

- Stabiilne hinnatõus julgustab ettevõtteid investeerima.
- Hinnalangus võib põhjustada nõ languse spiraali.
- Laenudel tuginev ühiskond, deflatsiooni korral laenude tagasimaksmine keerulisem.
- Ka deflatsioon võib olla hea!

Miks just 2%?

- Võimalik positiivne kalduvus (*bias*) inflatsiooni mõõtmisel.
- Nullinflatsioon või deflatsioon vähendab keskpanga mänguruumi.
- Aitab toime tulla riikidevaheliste inflatsioonierinevuste mõjudega.

Keskpikal perioodil?

- Teadlikult jäetud täpselt defineerimata.
- Rahapoliitika toimemehhanismid on aeglased.
- Liiga kiire ja jõuline reageerimine tekitab liigset volatiilsust.

Euroopa Keskpanga rahapoliitilised meetmed: tavapäraseks meetmed

Tavapäraseks rahapoliitiliseks meetmeks on peamiselt muutused rahapoliitilistes intressimäärades.

Muutused rahapoliitilistes intressimäärades mõjutavad ettevõtete ja eraisikute finantseerimistingimusi ja seeläbi kogunõudlust. Muutused kogunõudluses avaldavad omakorda mõju inflatsioonile.

Kui finantssektor toimib hästi, piisab inflatsioonieesmärgi saavutamiseks üksnes tavapärastest meetmetest (ehk intressimäärade muutmisest).

Euroopa Keskpanga rahapoliitilised meetmed: erakorralised meetmed

Erakorralised rahapoliitilised meetmed on keskpanga sammud, mis on suunatud sellele, et probleemid finantssektoris ei takistaks rahapoliitika mõju majandusele.

Nendeks meetmeteks on näiteks: piiramatu mahuga rahapoliitilised oksjonid, väga pikaajalised rahapoliitilised laenud, erasektori ja valitsuse võlakirjade ost.

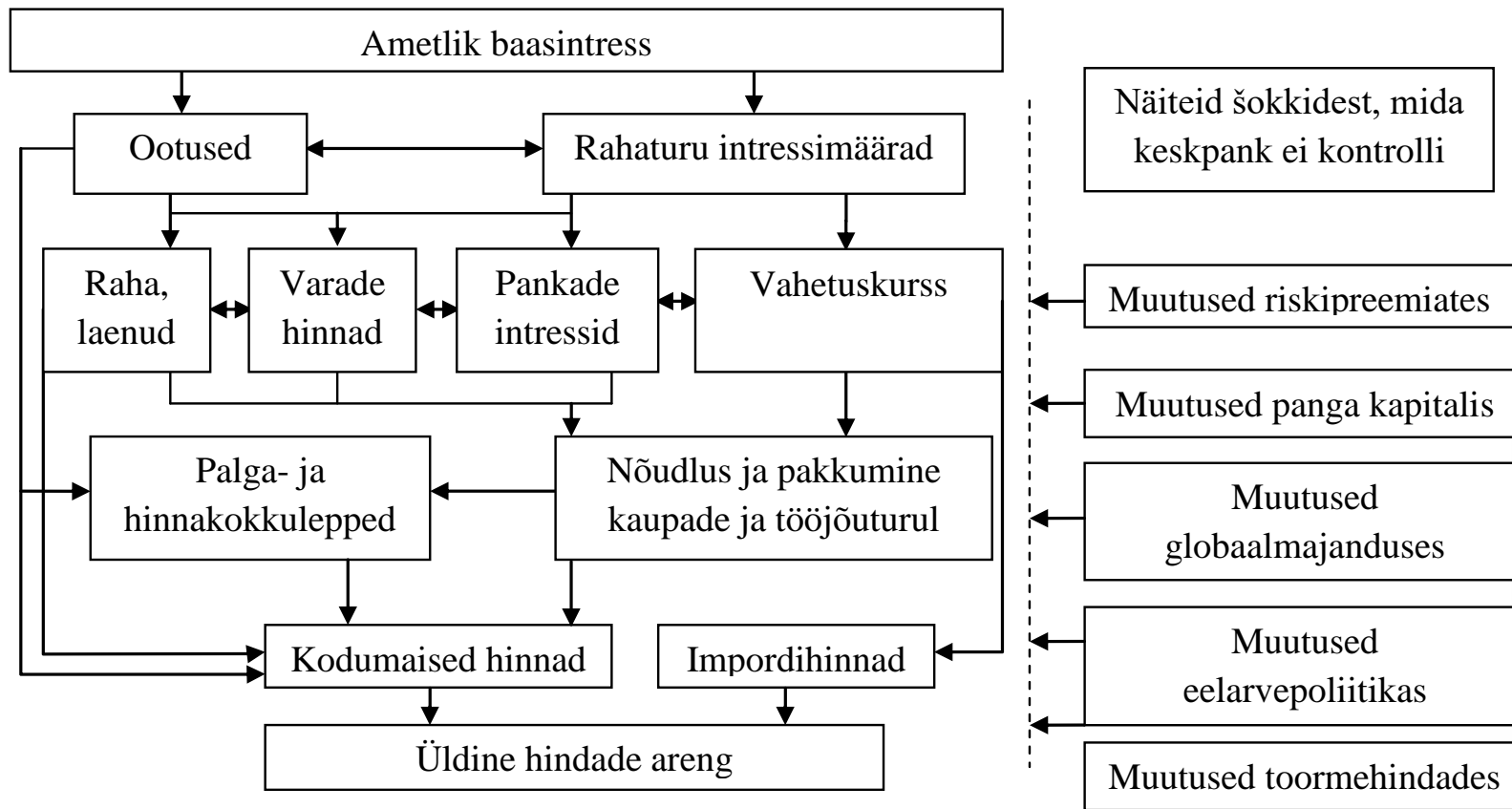
Erakorralised meetmed on olemuselt ajutised ja täiendavad tavapäraseid meetmeid.

Rahaturuintressid euroalal kujunevad raha nõudluse ja pakkumise tulemusel

Euribor (Euro Interbank Offered Rate) – pankade omavahelise laenamise keskmine intressimäär, mis hinnaga on pangad valmis andma üksteisele teatud ajaks tagatiseta laene.

€STR (Euro Short Term Rate) – pankade kõikide tagamata üleöölaenuhingute (> € 1 mln) intressimäärade kaalutud keskmine.

Rahapoliitika ülekandumine reaalmajandusse ning selle häired

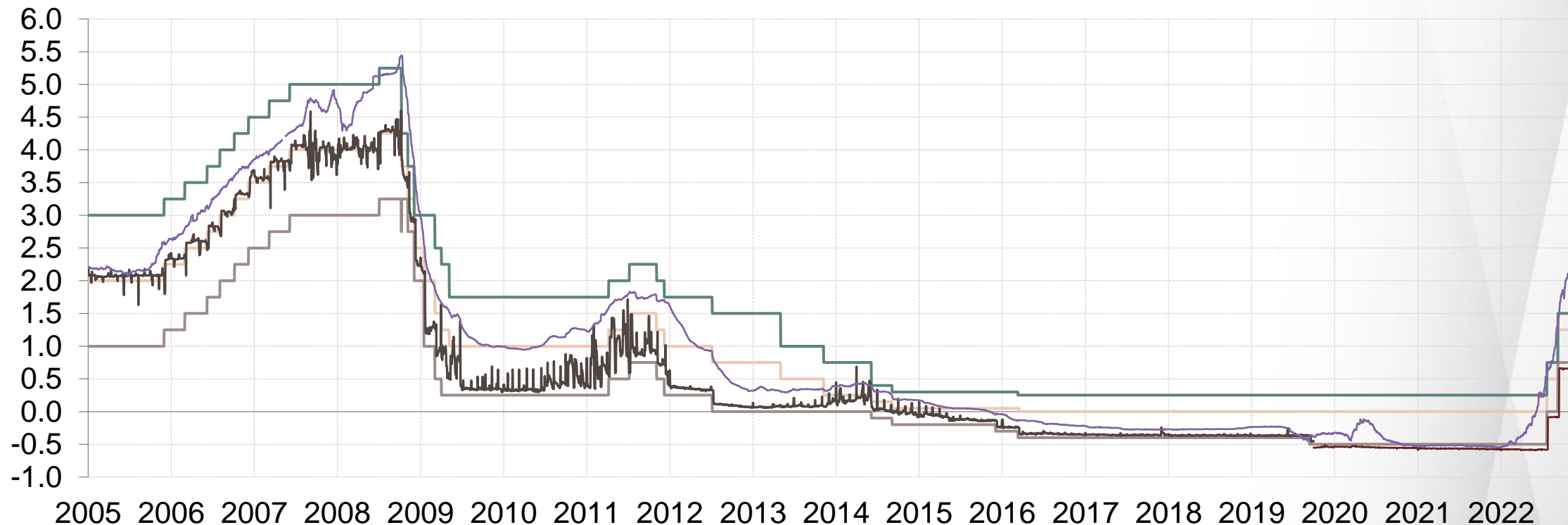

Intressid on kerkinud ajaloolise keskmise taseme lähedale

Euroopa Keskpanga (ECB) rahapoliitika intressimäärad ja turuintressid,

- ECB baasintressimäär
- ECB üleöö deposiidimäär
- ECB üleöö laenumäär
- EONIA
- EURIBOR 6M
- €STR

Mis võiks meelde jääda?

SKP-d on võimalik arvutada kolmel erineval viisil, mis kõik peaksid andma sama tulemuse.

Tarbijahinnaindeks mõõdab keskmise tarbimiskorvi hinda ja ei arvesta otseselt kinnisvara-, toorme-, ega väärtpaberiturude hinnadünaamikat.

Töötu on inimene, kes otsib aktiivselt tööd ja tahab tööd teha. Vastasel juhul kvalifitseerub ta mitteaktiivseks ja langeb tööjõu hulgast välja.

Tööpuudusel on mitu liiki. Eestis on kõige murettekitavam struktuurne tööpuudus.

Keskpank teeb rahapoliitikat, valitsus teeb rahandus- ehk eelarvepoliitikat.

Rahapoliitiliste intresside muutmisega mõjutatakse majandusaktiivsust ning selle kaudu inflatsiooni tempot.

Lõpueksam

Kursus lõppeb eksamiga, mida saad teha 3 päeva jooksul endale mugaval ajal ajavahemikus 28.10-30.10.2022.

Täpsema info ja testi lingi saadame e-kirjaga 28.10 hommikul.

Hea pakkumine

- ☞ kui kannad Kasvukontole vähemalt 100 eurot, siis lisab LHV omalt poolt veel 10 eurot juurde.
- ☞ esimene tasuline tehing on sulle tasuta
  - (välisaktsiad või võlakirjad)
- ☞ oled oodatud Investor Toomase Investeerimisklubisse
  - 2 esimest kuud on sulle tasuta liikmelisus.
  - kirjuta oma liitumissoovist aadressil info@investeerimisklubi.ee

Selleks, et pakkumisi kasutada, kirjuta peale tehingu tegemist aadressil maaklerid@lhv.ee ja me teeme vastava tagasikande või rahamakse.

Pakkumine kehtib kuni 30.11.2022 (kaasaarvatud)

Aitäh!

Uute kohtumisteni!

LHV